

'ân (nşr. Ali M. Muavvaz v.dğr.), Beyrut 1418/1997, I-V, tür.yer.; a.mlf., *el-Envâr fi âyâtî'n-nebiyyi'l-muhtâr* (nşr. Muhammed eş-Şerîf Kâhîr), Cezayir-Beyrut 1426/2005, neşredenin girişi, I, 98-136; Sehâvî, *ed-Dev'ü'l-lâmi'*, III, 152; Ahmed Bâbâ et-Tinbûktî, *Neylû'l-ibtihâc*, Trablus 1408/1989, s. 257-261; Muhammed b. Meymûn el-Cezâîrî, *et-Tuhfetü'l-marziyye fi'd-devleti'l-Bekdâşîyye fi bilâdi'l-Cezâ'iri'l-mahmiyye* (nşr. Muhammed b. Abdülkerîm), Cezayir 1981, neşredene ait el-mülhaku's-sâlis, s. 331-345; Brockelmann, *GAL*, II, 321-322; *Suppl.*, II, 351; Y. S. Allûş – Abdullah er-Recrâvî, *Fihrisü'l-mahtûtâtî'l-'Arabîyyeti'l-mahfûza fi'l-Hizâneti'l-'âmme*, Paris 1954, I, 37, 172, 187; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 732-733; Abdurrahman b. Muhammed el-Cilâlî, *Târîhu'l-Cezâ'iri'l-'âm*, Beyrut 1400/1980, II, 272; *Fihrisü Mahtûtâtî merkezi Ahmed Bâbâ li't-tevşîk ve'l-buhûşî't-târîhiyye bi-Tinbûktû* (nşr. Abdülmuhsin Abbas), London 1418/1997, III, 566; Hilâl Nâcî, *el-Mahtûtâtü'l-'Arabîyye fi'l-mektebeti'l-vaşaniyye el-Cezâ'ir-Tûnis*, Beyrut 1420/1999, s. 17, 27, 40, 75.

MEHMET SUAT MERTOĞLU

SEÂLİBÎ, Hüseyin b. Muhammed

(الحسين بن محمد الثعالبي)

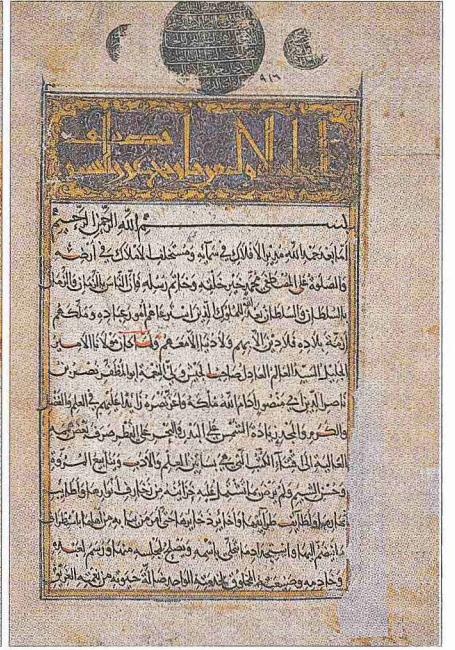
Ebû Mansûr el-Hüseyin
b. Muhammed el-Merganî es-Seâlibî
(ö. 421/1030)

Gazneliler dönemi tarihçisi.

Hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Afganistan'ın Gûr bölgesindeki Mergan'a nisbetle Merganî nisbesiyle de bilinir. Bazı eserlerde Mar'aşî nisbesiyle kaydedilmekteyse de (*Keşfü'z-zunûn*, IV, 319; Ziriklî, II, 277; *Kehhâle*, IV, 50, 58) bunun yanlış olduğu anlaşılmaktadır.

Seâlibî, umumi tarih mahiyetindeki dört ciltlik *Ğurerü's-siyer* (*Târîhu Ğureri's-siyer*, *el-Ğurer fi siyeri'l-mülûk ve ahbârihim*) adlı eserini Gazneli Mahmud'un kardeşi Horasan Valisi Nasr b. Sebük Tegin'in isteği üzerine kaleme almış ve ona ithaf etmiştir. Eserin ilk cildinde Hz. Âdem'den başlayarak Yazdicerd b. Behrâm'ın ölümüne, II. cildinde Yazdicerd b. Behrâm'ın ölümünden müslümanlar tarafından fethine kadar İran tarihi ele alınmış, bu arada yahudiler, İslâm'dan önce Araplar, Yemen, Suriye ve Irak hükümdarları, Roma ve Bizans tarihi, Hint, Çin ve Türk inanç ve âdetleriyle İslâm'ın doğuşundan bahsedilmiştir. III ve IV. ciltlerde Hulefâ-yi Râşidîn, Emevîler, Abbâsîler, Tâhirîler, Sâmânîler, Hamdânîler, Büveyhîler ve Gazneli Mahmûd'a kadar Gazneliler tarihine yer verilmiştir.

Ğurerü's-siyer'in *Yetimetü'd-dehr* müellifi Ebû Mansûr es-Seâlibî'ye ait ol-

Hüseyin b. Muhammed es-Seâlibî'nin *Ğurerü's-siyer* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Damad İbrâhîm Paşa, nr. 916)

duğuna dair görüşler de vardır. *Ğurerü's-siyer*'i neşreden H. Zotenberg eserin Ebû Mansûr es-Seâlibî tarafından telif edildiğini, Hüseyin b. Muhammed es-Seâlibî'nin VI. (XII.) yüzyıl sonlarında yaşadığını, Gurlu Hükümdarı Gıyâseddin'in kumandanlarından olduğunu ve eserin ona izafe edilmesinin bu nüshaya sahip olmasından kaynaklanmış olabileceğini ileri sürmüştür. Franz Rosenthal, G. Gabrieli (bk. *EP* [İng.], X, 425-426) ve Şâkir Mustafa da aynı görüştedir (*et-Târîhu'l-'Arabî*, II, 382). Bununla birlikte Ebû Mansûr es-Seâlibî'nin eserlerini zikreden kaynaklarda *Ğurerü's-siyer*'e yer verilmediği görülmektedir (Safedî, XIX, 195-197; ayrıca bk. *Hediyetü'l-'ârifin*, I, 625). Ebû Mansûr es-Seâlibî'nin edebî yönü hakkında bir eser yazan Muhammed Abdullah el-Câdir bu hususu belirtmekle birlikte eseri ona izafe eden araştırmacıların görüşlerine katılmaktadır (*eş-Şe'âlibî*, s. 91, 93).

Ğurerü's-siyer'in ilk iki cildi ile İslâm döneminin 75-158 (694-775) yıllarını ihtiva eden kısmı günümüze ulaşmış olup 597 (1201) tarihli bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Damad İbrâhîm Paşa, nr. 916). Eserin Paris Bibliothèque Nationale (nr. 1488, 5053) ve Oxford Bodleian Library'de de (Brockelmann, *GAL*, I,

342; *İA*, X, 266) nüshaları bulunmaktadır. *Ğurerü's-siyer*'in İran tarihini konu edinen ilk iki cildi H. Zotenberg tarafından bir giriş ve Fransızca tercümesiyle birlikte yayımlanmış (*Histoire des rois des Perse*, Paris 1900), eser bu neşir esas alınarak İran'da yeniden basılmıştır (Tahran 1963). Kitabın mevcut kısmının tamamı Hidâyat Mahmûd tarafından Farsça'ya çevrilmiştir (*Şâhnâme-i Şe'âlibî*, Tahran 1369 hş.). *Ğurerü's-siyer* üzerinde yapılan araştırmalarda müellifin, Firdevsî'nin aynı dönemlerde kaleme aldığı *Şâhnâme*'sinde istifade ettiği kaynaklardan ve özellikle *Hudây-nâme*'den büyük ölçüde yararlandığı tesbit edilmiştir (bk. Şâkir Mustafa, II, 383; *İA*, X, 266; *EP* [İng.], X, 425).

BİBLİYOGRAFYA :

Safedî, *el-Vâfi*, XIX, 195-197; Flügel, *Keşfü'z-zunûn İndeks*, IV, 319; Brockelmann, *GAL*, I, 342; *Suppl.*, I, 581-582; a.mlf., "Seâlibî", *İA*, X, 266; *Hediyetü'l-'ârifin*, I, 625; Ziriklî, *el-A'lâm*, II, 277; *Kehhâle*, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, IV, 50, 58; Şâkir Mustafa, *et-Târîhu'l-'Arabî ve'l-mü'errihûn*, Beyrut 1980, II, 381-384; M. Abdullah el-Câdir, *eş-Şe'âlibî nâkiden ve ediben*, Beyrut 1411/1991, s. 91-94; Ramazan Şeşen, *Müslümanlar Tarihi-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998, s. 70; Franz Rosenthal, "From Arabic Books and Manuscripts; III. The Author of the *Ğurar as-Siyar*", *JAOS*, LXX (1950), s. 181-182; C. E. Bosworth, "al-Tha'âlibî", *EP* (İng.), X, 425-426.

CASIM AVCI